

6. Slastenyn V.A. Hotovnost' pedahoha k ynnovatsyonnoy deyatel'nosty / V.A. Slastenyn, L.S. Podumova // Ped. obrazovanye u nauka. – 2006. – № 1. – S. 32-37.

Ю.О. ВОЛЫНЕЦ, Н.В. СТАДНИК. ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье освещена проблема формирования профессионально-исследовательской компетентности будущих педагогов дошкольного образования как запрос социума и признак современности профессиональной подготовки. Проанализированы теоретические основы процесса проведения исследовательской деятельности будущего современного специалиста по дошкольному образованию. Выявлены условия повышения эффективности формирования исследовательских умений.

Ключевые слова: компетентностный подход, профессиональная компетентность, профессиональная компетентность будущего педагога дошкольного учебного заведения, профессионально-исследовательская компетентность, исследовательская компетентность, исследовательские умения.

Yu.A. VOLYNETS, N.V. STADNIK. THE FORMATION OF PROFESSIONAL-RESEARCH COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHERS OF PRESCHOOL EDUCATION

In the article the problem of formation of professional-research competence of the future teachers of preschool education as a query of society and a sign of the modern of professional training. The theoretical foundations for the process of research activities of future specialist of modern preschool education are analyzed. The conditions for improving the effectiveness of research skills development are clarified.

Key words: competence approach, professional competence, professional competence of future teacher of preschool educational institutions, professional and research competence, research competence, research skills.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. С.А. Литвиненко.
Одержано редакцією 06.06.2017 р.

УДК: 378.147:373.2.011.3 - 051

Н.В. МАЛІНОВСЬКА

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ
ДО ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Підготовка студентів до роботи з формування мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку розглядається у статті як важлива складова загальної професійної кваліфікації педагога дошкільного профілю. Висвітлюються шляхи підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до формування мовленнєвої компетенції дошкільників. Наголошується на важливості оволодіння студентами знаннями, а також практичними вміннями і навичками їх творчого застосування.

Ключові слова: мовленнєва особистість, мовленнєва компетенція, підготовка студентів, компетентнісний підхід, розвиток мовлення, навчання рідної мови.

Одним із шляхів модернізації національної дошкільної освіти, узгодження їх із потребами сучасного суспільства, є орієнтація на компетентнісну парадигму освіти. Організація педагогічного процесу в межах компетентнісного підходу як нового концептуального орієнтиру спрямовується на формування ключових компетентностей у дітей дошкільного віку, тобто способів діяльності, придбаних у процесі життєвого досвіду, які дозволять дитині успішно адаптуватися в умовах сучасної економіки, зміни технологій, динамічного розвитку соціальних стосунків. Провідна роль у формуванні життєвої компетентності дошкільників належить вихователю, який повинен оперативнo реагувати на динаміку соціально-економічних процесів, розробляти і впроваджувати нові технології у процес навчання і виховання.

Мета статті – окреслити шляхи підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до формування мовленнєвої компетенції дошкільників.

Поняття "професійна підготовка" трактується вченими по-різному: як особистісні характеристики готовності до професійної діяльності (Р. Гуревич, О. Пехота, М. Сергєєв, С. Сисоєва), компетентність (В. Воронцова, Г. Волновицький, Г. Серікова), майстерність (І. Зязюн, М. Моргун, В. Орлов, В. Сластьонін), освіченість (В. Кудін, О. Кульчицька, О. Романовський) та професіоналізм (В. Михайлівський, Н. Ничкало, О. Отич).

Сучасні дослідження, що розкривають окремі сторони підготовки фахівців дошкільного профілю, висвітлено в роботах Г. Беленької (формування фахової компетентності), Н. Лисенко, З. Плохій (підготовка вихователів до організації еколого-дослідницької діяльності в природі), Н. Грама (теоретико-методичні засади фахової підготовки педагога-вихователя дошкільного закладу до економічного виховання дітей), К. Щербакової (підготовка вихователів до забезпечення логіко-математичного розвитку дошкільників) та ін. На думку вітчизняних дослідників, підготовка педагога дошкільного фаху, в першу чергу, повинна відповідати вимогам сучасності, адже це перша освітня ланка, від якої залежить рівень освіченості і вихованості майбутнього покоління [1].

Ми вважаємо, що важливим аспектом становлення особистості майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу на етапі навчання у вищому навчальному закладі є його підготовка до формування мовленнєвої компетенції дошкільників. Дитина дошкільного віку є активним, ініціативним мовцем, має розвинені

комунікативні здібності, достатній рівень розвитку мовлення і формується як мовленнєва особистість [4]. Зміст формування мовленнєвої особистості в дошкільному віці визначається програмами мовленнєвого розвитку дітей і Базовим компонентом дошкільної освіти. Кінцевим результатом формування мовленнєвої особистості є сформованість різних видів мовленнєвої компетенції.

Під мовленнєвою компетенцією розуміють вміння адекватно й доречно практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності мовлення [3].

Теоретичною основою мовленнєвої компетенції є мовна компетенція, яка як інтегративне явище охоплює цілу низку соціальних здібностей, знань, умінь, навичок, стратегій і тактик мовної поведінки, установок задля успішного здійснення діяльності в конкретних умовах спілкування.

На думку А. Богуш, на етапі дошкільного дитинства мова повинна йти про мовленнєву компетенцію, у якій виокремлюються лексична, фонетична, граматична, діалогологічна та комунікативна компетенції. Так, під лексичною компетенцією розуміють наявність певного запасу слів у межах вікового періоду, здатність до адекватного використання лексем, доречне вживання образних виразів, приказок, прислів'їв, фразеологічних зворотів.

Фонетична компетенція – це правильна вимова всіх звуків рідної мови, звукосполучень згідно орфоепічних норм, наголосів, добре розвинений фонематичний слух, що дозволяє диференціювати фонemi; володіння інтонаційними засобами виразності мовлення (темп, тембр, сила голосу, логічні наголоси тощо).

Мовленнєва компетенція включає у себе також граматичну компетенцію – неусвідомлене вживання граматичних форм рідної мови згідно законів і норм граматики (рід, число, відмінок, клична форма тощо), чуття граматичної форми, наявність корекційних навичок щодо правильності вживання граматичних норм.

Діалогологічна компетенція передбачає розуміння зв'язного тексту, вміння відповідати на запитання і звертатись із запитаннями, підтримувати та розпочинати розмову, вести діалог, складати різні види розповідей.

Кінцевим результатом сформованості мовленнєвої компетенції є комунікативна компетенція. Комунікативна компетенція – це комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування у конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватись у ситуації спілкування, ініціативність спілкування [2].

Лексична компетенція ґрунтується на словниковій роботі з дітьми, фонетична – формується у процесі роботи з виховання звукової культури мовлення, граматична компетенція охоплює формування граматичної правильності мовлення, діалогологічна стосується монологічного і діалогологічного мовлення, формування комунікативної компетенції спрямоване на розвиток культури мовленнєвого спілкування, мовленнєвого етикету та етичних норм спілкування.

Базовий компонент вимагає від дитини певного рівня мовленнєвої освіченості, тобто компетентності, передбачає навчання дітей різних видів мовленнєвої компетенції уже з раннього віку з тим, щоб до кінця дошкільного віку дитина засвоїла відповідні знання, уміння і навички, необхідні їй для спілкування.

У практиці вищих навчальних закладів робота, спрямована на формування у дошкільників мовленнєвої компетенції, проводиться недостатньо і здійснюється лише в межах окремих розділів фахової методики – "Дошкільної лінгводидактики". Під час вивчення курсу студенти оволодівають знаннями завдань, змісту, засобів, форм, методів і прийомів розвитку мовлення дітей відповідно Базового компонента дошкільної освіти, тематичних програм, навчально-методичних посібників із розвитку мовлення дітей. Окремі теми курсу передбачають підготовку студентів до формування різних видів мовленнєвої компетенції дошкільників: діалогологічної, лексичної, граматичної, фонетичної та комунікативної [5].

В основу фахової підготовки студентів покладено діяльнісний та особистісно орієнтований підходи. Відповідно, це вимагає особливої уваги до практичної спрямованості навчання, метою якої залучення студентів до поглибленої діяльності у процесі розгляду проблем мовної освіти дошкільників, стимулювання до здійснення аналізу, оцінювання рівня професіоналізму. У ході занять організовується практичний показ алгоритму дій вихователя з організації мовленнєвого спілкування дітей різних вікових груп; ознайомлення з планами-конспектами мовленнєвих занять; моделювання фрагментів роботи з розвитком різних сторін мовлення дошкільників (граматики, словника, звукової культури мовлення, зв'язного мовлення); опрацювання програмно-методичного забезпечення процесу навчання дітей рідної мови. При цьому використовуються різні форми навчання, зокрема ділові ігри, колективне вирішення творчих завдань, практичні групові та індивідуальні вправи, моделювання певного виду навчально-мовленнєвої діяльності або ситуацій, проектування, обговорення відеозаписів тощо.

Призначення самостійної роботи студентів – засвоєння нового теоретичного матеріалу, формування вміння здобувати необхідні знання, ефективно використовувати їх під час лабораторних занять і педагогічної практики. Під час самостійної роботи студенти опрацьовують та аналізують нормативні документи, першоджерела і періодичні фахові видання; підбирають технології розвитку мовлення дітей; складають бесіди з дошкільниками та анкети для дорослих; розробляють методичні рекомендації, консультації, пам'ятки для батьків із проблеми мовленнєвого розвитку дітей; підбирають ігри та вправи для розвитку різних сторін мовлення дошкільників.

Мета семінарських занять – не репродукція (переказ і засвоєння), а узагальнення, систематизація знань, засвоєних студентами під час лекцій і самостійної роботи з першоджерелами, перевірка розуміння закономірностей, вміння робити висновки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Практичні заняття передбачають комплексне застосування отриманих знань.

Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів сприяє застосування інтерактивних технологій навчання. Беручи участь в інтеракції, студенти займають активні позиції в навчально-виховному процесі, що дає змогу майбутньому фахівцеві не тільки висловити свою думку, але й реалізувати себе, як творчу особистість. Крім цього, участь в інтеграції сприяє формуванню й розвитку навичок співробітництва в студентів. Найефективнішими інтерактивними технологіями підготовки студентів до формування мовленнєвої компетенції дошкільників виступили:

- проєктивні технології, що забезпечують інтеграцію різнопредметних знань і вмінь з різних видів діяльності;

- ігрові технології, що формують уміння розв'язувати творчі завдання на основі вибору альтернативних варіантів;
- тренінгові технології, спрямовані на розвиток творчого мислення, комунікативної компетентності.

Особливого значення у підготовці студентів до формування мовленнєвої компетенції дошкільників надаємо науковим філіалам кафедри – базовим дошкільним навчальним закладам, де студенти мають можливість спостерігати та аналізувати роботу вихователя з формування мовленнєвої компетенції дітей, а також реалізувати власні освітні проекти навчання дітей рідної мови, сучасні інноваційні технології розвитку мовлення дошкільників.

Важливими завданнями педагогічної практики у цьому контексті є: поглиблення й удосконалення теоретичних знань на основі практичної діяльності; формування професійно-мовленнєвих умінь і навичок; нагромадження практичного досвіду застосування інструментарію варіативних технологій розвитку мовлення дошкільників; формування творчо-дослідницького підходу у вирішенні професійних завдань; розвиток особистісних якостей, які є необхідними вихователю дошкільного закладу в педагогічній роботі.

У процесі фахової підготовки студентів орієнтуються на особистість студента, його індивідуальні особливості, потреби та інтереси. Це створює атмосферу співробітництва й зумовлює потребу діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукає до обміну думками, враженнями, досвідом.

Процес фахової підготовки спеціалістів дошкільної освіти до формування мовленнєвої компетенції дітей буде ефективним за умови теоретичної та практичної підготовки студентів до самостійної реалізації завдань розвитку мовлення і навчання дітей від народження до 6 років рідної мови; поєднання навчальної, наукової і практичної діяльності студентів; упровадження інтерактивних технологій у навчально-виховний процес вузу; формування мотивів діяльності студентів, їх інтересу до майбутньої професійно-мовленнєвої діяльності; створення розвивального середовища, необхідної науково-методичної бази.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективу її дослідження вбачаємо у вивченні питань підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до формування мовленнєвої компетенції дітей в умовах різновікової групи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беленька Г.В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання: [монографія] / Г.В. Беленька. – К.: Світлич, 2006. – 304 с.
2. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / за ред. А.М. Богуш. – [2-е вид., доп.]. – К.: Вид. Дім "Слово", 2011. – 704 с.
3. Богуш А.М. Мовленнєва готовність старших дошкільників до навчання у школі / А.М. Богуш, Н.Є. Шиліна. – Одеса: ПНЦ АПН України, 2003. – 335 с.
4. Богуш А.М. Формування мовної особистості на різних вікових етапах: монографія / А.М. Богуш, Ж.Д. Горіна, О.І. Кисельова, О.С. Трифонова, М.П. Черкасов. – Одеса: ПНЦ АПН України, 2008. – 272 с.
5. Підготовка фахівців з дошкільної освіти за кредитно-модульною системою організації навчального процесу: навчальний посібник / за ред. Т. Поніманської. – [2-е вид., доп.]. – К.: Вид. Дім "Слово", 2010. – 304 с.

REFERENCES

1. Bielienka H.V. Vykhovatel ditei doshkilnoho viku: stanovlennia fakhivtsia v umovakh navchannia [Teacher of the preschool age children: specialist formation in the learning environment]: [monograph] / H.V. Bielienka. – Kyiv: Svitych [In Ukrainian], 2006. – P. 304.
2. Bohush A.M. Doshkilna liguodydaktyka: Teoriia i metodyka navchannia ditei ridnoi movy v doshkilnykh navchalnykh zakladakh [Pre-school Linguistic Didactics: Theory and methodology of teaching children native language in the preschool educational institutions]. Course book / edition of A.M. Bogush. – [2-nd rev., amended]. – K.: Publishing House "Slovo" [in Ukrainian], 2011. – P. 704.
3. Bohush A.M. Movlenniava hotovnist starshykh doshkilnykiv do navchannia v shkoli [Speech Readiness of Senior Preschool Age Children for Studying at School] / A.M. Bohush, N.Y. Shylina – Odesa: PEC of APN Ukraine, 2003. – P. 335.
4. Bohush A.M. Formuvannia movnoi osobystosti na riznykh vikovykh etapakh: Monohrafiia [Formation of the Linguistic Personality at Different Age Stages: monograph] / A.M. Bohush, Zh.D. Horina, O.I. Kyselova, O.S. Tryfonova, M.P. Cherkasov. – Odesa: PEC of APN Ukraine, 2008. – P. 272.
5. Pidhotovka fakhivtsiv z doshilnoi osvity za kredytno-modulnoi systemoiu organizatsii navchalnoho protsesu [Training of Specialists in Preschool Education According to the Credit-Modular System of Educational Process Organization: Course Book / edition of T. Ponomanska. – [2-nd rev., amended]. – K.: Publishing House "Slovo" [in Ukrainian], 2010. – P. 304.

Н.В. МАЛИНОВСКАЯ. ПОДГОТОВКА СТУДЕНТОВ К ФОРМИРОВАНИЮ РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Подготовка студентов к работе по формированию речевой компетенции детей дошкольного возраста рассматривается в статье как важнейшая составная общей профессиональной квалификации педагога дошкольного профиля. Освещаются пути подготовки будущих воспитателей дошкольных учебных заведений к формированию речевой компетенции дошкольников. Акцентируется на важности овладения студентами знаний, а также практических умений и навыков их творческого применения.

Ключевые слова: речевая личность, речевая компетенция, подготовка студентов, компетентностный подход, развитие речи, обучение родному языку.

N.V. MALYNOVSKA. PREPARATION OF FUTURE TEACHERS TO FORMATION OF SPEECH COMPETENCE OF THE PRESCHOOL AGE CHILDREN

Preparation of students to work aimed to speech competence formation of the preschool age children has been considered in the Article as an important component of the overall professional qualification of the preschool profile

teacher. The ways of preparation of future teachers of the preschool educational institutions to the speech competence formation of preschool age children have been considered. The importance of mastering the knowledge and practical skills and their creative application has been specified.

Key words: *linguistic personality, speech competence, training, integrated approach, speech development, learning the native language.*

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. Н.В. Романишина.

Одержано редакцією 19.05.2017 р.

УДК: 378.14

Л.В. РОМАНЕНКО, К.А. РОМАНЕНКО

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ АЛГОРИТМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

У статті розглядається алгоритм у контексті сучасного розвитку інновацій в освіті. З'ясовуються методологічні основи процесу підготовки вчителів початкової ланки освіти до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів. Здійснюється теоретичний аналіз комплексу джерел і матеріалів із метою узагальнення досвіду підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів.

Ключові слова: *алгоритм, компетентність, майбутній вчитель, навчання, мислення, діяльність.*

Для сучасного українського освітнього простору в реаліях інформаційного суспільства особливої значущості набувають питання забезпечення високого рівня інформатизації освіти, що передбачає оволодіння педагогами вміннями впроваджувати в навчально-виховну практику електронні навчальні ресурси, спілкуватися в мережі Інтернет і керувати алгоритмічною діяльністю учнів та формувати алгоритмічну компетентність. Це актуалізує проблему ефективної педагогічної діяльності в навчальному середовищі вчителя початкової школи.

Тому, метою нашої статті є здійснення теоретичного аналізу наукових джерел і матеріалів із метою узагальнення досвіду підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів.

Проблема алгоритмізації навчального процесу не є новою у світовій психолого-педагогічній науці: у теорію та практику навчання поняття алгоритму ввійшло ще у 50-і роки минулого століття. У педагогічній психології основоположниками алгоритмізації навчального процесу є Б. Скіннер, Л. Ланда, Л. Фрідман. Якщо стисло схарактеризувати поняття алгоритмізації навчального процесу, то найбільш доцільним, на наш погляд, є визначення Н. Талізної, за яким мається на увазі розробка алгоритмів для тих, хто навчається і для тих, хто навчає [2].

У свою чергу алгоритми поділяються на такі, що пов'язані з предметом вивчення і дозволяють вирішувати суму певних завдань, характерних для цього предмета, і на ті, що передбачають виконання дій, необхідних не тільки для засвоєння навчального матеріалу, але й певних алгоритмів діяльності. Алгоритми для викладача спрямовані на оптимізацію його роботи, сприяють вирішенню різноманітних педагогічних завдань, пов'язаних з формуванням в учнів аналітичних вмінь узагальнення та усвідомлення навчальних дій. Результат діяльності суб'єктів навчання пропорційно залежить від того, наскільки чітко вони усвідомлюють алгоритмічну суть своїх дій, тобто мету, предмет дослідження, послідовність операцій і розуміння результативності виконаної роботи.

Універсальність алгоритмізації навчання, на думку С. Гончаренка, полягає в тому, що учнів навчають не лише розумінню суттєвих ознак і властивостей певних об'єктів, а й алгоритмів, за якими ці ознаки й властивості поєднуються з діями, що є необхідними для розв'язування задач [1, 22].

Розширюючи зміст висловлення А. Колмогорова про те, що у всіх випадках, де є така можливість, знаходження алгоритмів є природною метою математики, знаходження алгоритмів навчальної діяльності повинно стати складовою професіоналізму педагога, зокрема вчителя початкової школи. Зміст предметів початкової школи надає величезні можливості для систематичного формування алгоритмічних навичок, а введення учнів в алгоритмічну природу понять допомагає не тільки усвідомити їх суть, але й стає підґрунтям для подальшого вивчення певного предмету.

Вирішення цієї проблеми актуалізує якість підготовки відповідних педагогічних кадрів, зокрема формування їх алгоритмічної компетентності, яка, на нашу думку, є динамічною особистісною якістю, що виявляється у визначеному рівні розвитку алгоритмічного мислення, усвідомленні загальних принципів і методів алгоритмізації і матеріалізується у різноманітних формах алгоритмічної діяльності: від формулювання мети та змісту завдання до отримання бажаного результату [3].

Алгоритмічна компетентність учителя початкової школи є інтегративною характеристикою особистості, яка об'єднує мотиваційно-оцінну, когнітивну та операційно-технологічну компоненти і забезпечує досягнення високих результатів у процесі викладання дисциплін початкової школи. Критеріями сформованості алгоритмічної компетентності є: знання основних прийомів, операцій, які є основою алгоритмічної діяльності; вміння комплексно застосовувати результати алгоритмічної діяльності; вміння систематизувати та узагальнювати результати алгоритмічної діяльності; вміння застосовувати у нестандартних ситуаціях досвід алгоритмічної діяльності (перенесення отриманих знань та вмінь на клас інших завдань).

Формування алгоритмічної компетентності майбутнього вчителя початкової школи – це цілісний педагогічний процес, заснований на принципах інтегрованості, неперервності, єдності фундаментальної та предметної